GYÁRFÁS MIKLÓS

Mizantrop 68

Vígjáték egy *felvonásban*

SZEREPLŐK

ALCESTE, filmrendező
PHILINTE, újságíró
ORONTE, filmkritikus
DUBOIS, pénzember
CÉLIMENE, filmszínésznő
ÉLIANTE, a húga, orvostanhallgató
ARSINOE, esztétanő BASQUE, hotelportás

Történik egy előkelő nemzetközi fürdőhelyen, reggel, délelőtt, délután, este 1968-ban

i. Reggel

*Szín: egyik oldalon a hotel terasza, kijárattal az épületből. A teraszon színes ernyők alatt asztalok, székek. A teraszról három-négy lépcső vezet a mellette lévő csinos kis délszaki kert felé. A kert**ben** magányos piros szalma asztal, ugyanilyen karosszékekkel. Alceste ül a székben és olvas. Háttérben - anélkül, hogy a partot látnánk - a tenger végtelenje. A szín közepén a magasban rokokó csillár lóg a levegőben.*
Három kopogás után szétnyílik a függöny

CÉLIMENE
(jön Oronte-tal a hotelből)
Köszönöm, hogy szól erről, de most arra kérem,
hagyjon magamra Oronte, tovább ne kísérjen.
Tegnap este a fesztivál nyitás, s hozzá a bál, ünneplés, sok ital, rengeteg férfi .. .
ORONTE
Talál
kibúvót, Célimene, ne sorolja fel tovább a hirtelen jött magány utáni vágy okát.
Maga akármit füllent, rajongva elhiszem, s azt se bánom, ha nevet hiszékenységemen.
Ha engem egy színésznő lépten-nyomon becsap,
csak igazolva látom jó kritikáimat.
Tudom, nem fáradt, mégis bágyadtsága csodás...
Nem magány készül itt most, hanem találkozás.
Üdvözlöm Magány urat és mondja meg neki, vetélytársként utálom, de jók a filmjei. Ezért is szálltam szembe .. .
CÉLIMENE
Most menjen Monsieur..
Bár nem könnyű magától elválni.
ORONTE
Mon Dieu!
Hogy hazudik ... egészen boldoggá tesz vele...
S milyen tiszta, ártatlan közben tekintete.
CÉLIMENE
Isten Önnel, Oronte.
ORONTE
Világ asszony-csodája!
Hadd szeressek mindennap újból százszor magába.
(Kezet csókol)
Leülök bent a hallban és várom sorsomat.
Ha megunta a Magányt vagy ő magát .. .
CÉLIMENE
Oronte!
ORONTE
Tudom, hogy összevesznek. Ez a szörnyű alak,
akinél földön ember nem lehet boldogabb, esztelen féltékenység rabja. Ez ad hitet, hogy engem választ. Mert én szarvat is viselek,
akármit vállalok, csakhogy enyém legyen .. .
Várok a hallban édes istennőrn, Célimene.
(Szenvedve besiet a hotelbe)
CÉLIMENE
(vár, Oronte után néz, aztán int neki hogy menjen távolabb. Elégedetten sóhajt, aztán a kert felé les. Alceste elmélyedve olvas odalent, nem látja Célimenet)
Tudtam, hogy itt lesz, magányosan ül a kertben...
Miért is vagy bolond, Alceste, szívem szerelmem?
(Komoly méltóságteli arckifejezést ölt magára, így indul le a lépcsőn. Megáll a még mindig nagy odaadással olvasó Alceste mögött)
Mit olvas, Alceste?
ALCESTE
Egy színdarabot.
CÉLIMENE
A címe?
ALCESTE
Embergyűlölő.
CÉLIMENE
Alceste, csak nem írja filmre?
ALCESTE
Épp arra készülök.
CÉLIMENE
Ha Moliére-t kívánja megszólaltatni ma, vígabbat is találna.
ALCESTE
Én a nevetségest már rég abban keresem,

ami siralmas, mint az egész emberi nem.

CÉLIMENE
Ó, Alceste, máris kezdi a filozófiát?
Nem készült az életből, de mint a rossz diák,
bebiflázta a lecke utolsó részletét,
a halált, átlapozva a világ lényegét,
az életet.

ALCESTE
Célimene, hol van még élet itt
a földön, ahol már csak azt kísérletezik,
miképp lehet áthúzni egy pillanat alatt az
embert, aki után még emlék sem marad.

CÉLIMENE
Kiskorú gondolat, minden gyerek fejében
vannak ily rém-mesék. Alceste, most arra
kérem,
figyeljen egy kicsit. Érti, most rám figyeljen!
Botrányt készítenek a maga filmje ellen. A
holnap esti premier veszélyben forog. Lehet,
hogy tüntetés lesz .. .

ALCESTE
Miért?

CÉLIMENE
Kritikusok
egy csoportja szerint az ön rendezése
moráltalan, kihívó .. .

ALCESTE
Van még más erénye?

CÉLIMENE
Öntelt, oktató, öncélúan lázít.

ALCESTE
E vád
rendőr-irányzatot rejt vagy más esztétikát?

CÉLIMENE
A légkört mérgezik. Nem érti? Nem betiltás
fenyegeti. Csak az, hogy a néző, amit lát
holnap este, majd olyan hangulatban látja,
ahogy a hírverés ezt tőle megkívánja.

ALCESTE
Kifütyülnek?

CÉLIMENE
Igen. És mindezt az okozza,
hogy a sajtó előtt Ön vad volt és goromba.
Nagyképűen, ostobán, durván viselkedett,
sorjában sértegette a tekintélyeket.

ALCESTE
A tekintélyeket ? Köszönöm, Célimene. Jó,
tegye csúffá végképp a művészi hitem.
Adjon igazat mindig azoknak, akiket
a hazugság érdeme trónusra ültetett.
„Az ember hét erénye jó film, bár rémítő." Igy
mondta tegnap vagy nem?

CÉLIMENE
így mondtam, Monsieur.

ALCESTE
S ma már nem jó, csak rémít? Új véleménye
ez ? Fütyülni is fog
holnap ?

CÉLIMENE
Elég, nem érdemes
magában egy csöpp józan észt tételezni fel.
Legyen a sorsa olyan, amilyet érdemel.
(Indulna)

ALCESTE
Átkozódni is tud? Lám. Ez roppant jól esik.
Ösztöneim ilyenkor mohón érzékelik,
józanságomnak vége, vadul elönt a vágy, s
szeretném puszta kézzel jól elverni magát.
Gyűlölöm okosságát, amellyel jót akar.
Gyűlölöm, érti? Mit vár? Nem látja, hogy
zavar ?

CÉLIMENE
(szünet után)
Szerelmi vallomását ámulva hallgatom.

ALCESTE
Bocsásson meg.

CÉLIMENE
Miért? Nincs mit megbocsátanom.
Kérni jöttem, Alceste. Kérni, hogy ne
szaladjon
fejjel a falnak. Isten vele. Maradjon.
(Elsietne)

ALCESTE
(felkiált)
Mit kell tennem tehát?

CÉLIMENE
Ma este legyen kedves
mindenkihez. Általában az emberekhez.
Bókoljon, akivel összehozza az este,
a kritikusait, ha lehet, ölelgesse,
vigyorogjon minden ócska kis titkárnőre,
a zsüritagokat dicsérje agyba-főbe,
mutassa azt, hogy boldog, amiért itt lehet
és legyen egész lénye kiáltó tisztelet.

ALCESTE
Tehát vége?

CÉLIMENE
Minek?

ALCESTE
Ami kettőnk között volt.

CÉLIMENE
Mi volt ?

ALCESTE
Kis rokonszenv, kis vonzalom, kis hóbort.
Maga éppen olyan Célimene, akár a többi,
akiért jó volna a világból kiszökni.

CÉLIMENE
Mindenki ellensége? Azt hiszi, nincs barát
- rajtam kívül - ki őszintén szereti magát?

ALCESTE
Nincs szeretet, csak érdek.

CÉLIMENE
Ha úgy tetszik, legyen.
nézze a barátait csak ellenségesen.
Nos, egy közös barátunk, ki magát szereti,
- bocsánat, a szeretet csak érdeke neki -
tehát ki érdekében tartja önérdekét,
tett az Ön érdekében néhány lépést ekképp:
a fesztivál mérvadó bírálói előtt,
alig, hogy megtámadták, láthatta volna őt,
amint feláll a körből és méltóságteli
hangon védi a filmet.

ALCESTE
Halljuk az érveit.

CÉLIMENE
Miért lényeges ez? Nem az mindennél
fontosabb,
hogy zengő hangon óvta a kritikusokat
a gonosz támadástól?

ALCESTE

Méltóságteljesen?
Zengő hangon? Ki az, aki magát, Célimene így megbűvölte? Halljuk, ki az eszményi úr, hogy felpofozzam tüstént.

CÉLIMENE
Ne nézzen ily vadul, ez az ember magáért harcol, mindegy, miképp !

ALCESTE
Kinek védelme hódította meg a szívét ?

CÉLIMENE
Értse meg Alceste .. .

ALCESTE
Hagyjuk a fecsegést, ki volt ?

CÉLIMENE
A védője egy bátor kritikus.

ALCESTE
Ki?

CÉLIMENE
Oronte.

ALCESTE
Oronte? Oronte? Gondolhattam volna.
Az álnok .. .
Oronte? Képmutatón jó alkalmat talált ott sok önmutogató, hamis erkölcsi pózra. Azért volt bátor, hogy én legyek adósa, maga pedig csodálja elbűvölten.
Értem a cselt. Oronte! Így tettek lóvá engem.

CÉLIMENE
Az égre kérem térjen észre, hisz Oronte .. .

ALCESTE
Oronte, Oronte! Már egy óra óta mást se mond. ORONTE
(a hallból sietve jön)
Nevem kiáltják .. .

CÉLIMENE
De...

ALCESTE
Oronte !

ORONTE
(a hangokat követve lemegy a lépcsőn)
Itt vagyok máris .. .
Nevem elöntötte a hallt, akár az árvíz. Kiáltottak, itt vagyok. Gondolom, Célimene elmondott mindent.

CÉLIMENE
Elmondtam, szó szerint, híven.

ORONTE
E találkozás szolgál nagy-nagy örömömre. Csak egyet kérek, hogy amit tettem, ne köszönje.

ALCESTE
Nem köszönöm uram.

ORONTE
Ezt viszont hadd köszönjem.

ALCESTE
Megköszöni uram, hogy semmit sem köszöntem? ORONTE
Igen.

ALCESTE
Az ön dolga.

ORONTE
Tekintete kíváncsi.

ALCESTE
Nagyon kíváncsi.

ORONTE
Miért ?

ALCESTE
Szeretek tisztán látni.

ORONTE
Mire kíváncsi, Monsieur?

ALCESTE
Arra, hogy mivel érvelt a támadók ellen. Hogy védett?

ORONTE
Mit elmondtam, a dolgok lényegére vonatkozott.

ALCESTE
Igen, de mi a lényeg?

CÉLIMENE
Urak, nem volna jobb, ha fent a teraszon innánk egy Coc Caolát?

ALCESTE
Nekem az érv a fő! Hogy az embert leszólják, nem fontos. Am, az ellenérv annál fontosabb. Mit monda védő, bölcseket vagy butaságokat ? Ön például mivel érvelt vissza arra, hogy .. . Hogy mondta Célimene? Öncélúan lázítok.

ORONTE
Ez könnyű vád volt. Lefricskáztam, mint porszemet.
Remek voltam, Alceste, tüstént hallgassa meg:
„Tisztelt barátaim! Az ember hét erénye hét szatirikus szúrás, de a szatíra kése oly szellemes, hogy friss, franciás villogása magát a műfajt is jól parodizálja.
Ezért nem látok én lázító tendenciát, úgy lázít, hogy kigúnyolja magát a lázítást."
Nos, mit szól hozzá?

ALCESTE
Uram, amit hallottam itt, az a lelkem mélyéig szörnyen fölháborít.

ORONTE
Nem értem.

ALCESTE
Nem érti? Ez jellemző Oronte úr. Az Ön széplelkétől az ember megbolondul. Az én filmem tolta le, leprázta?

ORONTE
Istenem, miket beszél!

CÉLIMENE
Oronte úr magát *védte*. Nem?

ALCESTE
Csepült.

ORONTE
Én?
ALCESTE
Ön.
ORONTE
De...
ALCESTE
Mit de? És mit magyaráz itt?
Csak rossz mű lehet az, amely még nem is lázít.
ORONTE
Uram! Én a filmjét jó műnek neveztem.
ALCESTE
De mivel védett meg ellenségeim ellen?
ORONTE
Kiemeltem a humanizmusát.
ALCESTE
Mit?
ORONTE
A hu... ALCESTE
Humanizmus ? Halandzsa,bla-bla, szó, smafu!
Humanizmus ? Ezt vetik oda felelőtlenül
minden műre, amely félig-meddig sikerült.
Humanizmus ? Felséges mentség minden rosszra.
Az én filmem ezt a bűnös szót ostorozza.
ORONTE
De kérem .. .
ALCESTE
Van a világon olyan szervezet
melyet nem a humanitás eszménye vezet? Van
olyan gondolat, állam, ember, eszme, hit,
amely embertelenségével kérkedik?
Nincs uram, zord földünkön a humanizmus, ó,
az áldott humanizmus lett az uralkodó.
ORONTE
Uram .. .
ALCESTE
És mivel hárította el a vádat,
mely moráltalannak nevezett?
ORONTE
Gyalázat,
mondtam.
ALCESTE
És mivel bizonyított?
ORONTE
Ez nem szorul
bizonyításra.
ALCESTE
Miért? Meggondolatlanul szószátyárkodott ön ebben a kényes ügyben.
ORONTE
Uram! Ne ily hangon és ne ily felhevülten.
CÉLIMENE
Oronte, Alceste, az égre, össze ne vesszenek. Ne felejtsék el kérem, hogy szövetségesek.
ALCESTE
Én ennek az úrnak, ki ostobaságával
-mit védelemnek nevez - dicsekedni nemátall
Aki ellenségeim előtt megalázta
tehetségemet? Én őneki barátja?
Inkább barátaim, kik holnap kifütyülnek,
sziporkázó rágalmaikkal is becsülnek,
támadásukból is látszik, hogy behatóan, értőn
- csak gonoszul - vélekednek rólam.
„Moráltalan, kihívó, oktat, öncélú, lázít ..."
Mesteri támadás, elismerő, csak más hit, más
felfogás áll szembe velem, de mégis érdem,
hogy fonákul bár, de jelzi egyéniségem.
Ezért fog el most tisztelet a rágalmak iránt,
boldog vagyok, hogy látják bennem az új irányt.
Szemébe mondom, uram, én magát megvetem,
a védelme támadás, mert tehetségtelen.
(Biccent Oronte és Célimene felé és a kerten s a teraszon át berohan a hotelbe)
ORONTE
(az elképedéstől szavát vesztve áll, kétségbeesve várva segítséget Célimene-től, de a színésznő mutatja, hogy ő sem tud semmit mondani. Így állnak szótlanul néhány pillanatig, míg végül Oronte összeszedi magát)
Féltékenysége vakká, süketté tette őt .. .
Célimene, segítsen .. .
CÉLIMENE
Mindig, mindig a nők segítsenek? - No, jó. Lássuk csak, nos ha szeret,
most rögtön rendbehozza ezt a bolond ügyet.
ORONTE
Szeretem-e? Imádom .. .
CÉLIMENE
Akkor arra kérem, menjen Alceste után, s töredelmesen kérjen bocsánatot, amiért balul állt érte ki.
ORONTE
Bocsánatot kérjek, én? Hát ez... ez...
CÉLIMENE
Nem érti, mi?
Ez az ön vallomása. - Elfogadom, Oronte.
ORONTE
Nem tudok ellentállni neki. Ó, én bolond!
Érzem, hogy ezt a gonosz szeszélyét is szótlan teljesítem magának .. .
CÉLIMENE
Uram, nem csalódtam érzelmeiben. Menjen. S ha Alceste meg-bocsát,
szívesen látom őt.
ORONTE
Őt?
CÉLIMENE
S természetes, magát.
ORONTE
Pontosak leszünk, drága. Kart karba öltve hozom Alceste-t.
CÉLIMENE
Szeret?
ORONTE
Kínozva, meggyötörve.
(Elvágtat a kerten át a hotelbe)

CÉLIMENE
Édes jó istenem, ellened mit vétettem,
hogy annyi férfi közt Alceste-et kell szeretnem ?
BASQUE
(A hallból halljuk a hangját)
Erre kisasszony.
ÉLIANTE
(a teraszra lép)
Köszönöm. A terasz üres.

BASQUE
(most jelenik meg)
A művésznő körültekintő és rém ügyes.
Úgy rejtezik a mohó leskelődők elől,
mint őzike, melyre vadász puskája tör. Itt
van a terasz mellett kedvenc rejteke,
pálmák közt olyan, mint .. .
ELIANTE
Ön költő?
BASQUE
Hotel, s költészet között feleződik énem.
ÉLIANTE
Köszönöm uram és most távozzék egészben.
BASQUE
(sértetten meghajol)
A poggyászát Madame?
ÉLIANTE
Nővéremhez vigyék fel.
BASQUE
Igen.
ÉLIANTE
Küldje fel... néhány szép költeményével.
BASQUE
(elbűvölve)
Intézkedem.
(Mély meghajlással távozik)
ÉLIANTE
(közeledik a lépcsőhőz, lassan lemegy, megáll, nézi háttal ülő, elgondolkozó nővérét)
Szia, Célimene.
CÉLIMENE
Ó, ez a hang .. .
***(Megfordul, boldogan** siet a lányhoz, hogy meg-őlelje.)*
Isten hozott. Ilyen váratlanul... Éliante,
mutasd magad ... Csinos vagy ... Mi
történt szívem?
Vakáció?
ÉLIANTE
Nem, sztrájk, bunyózik az egyetem.
Gondoltam megnézlek.
CÉLIMENE
Szállj ebbe a hotelbe.
ÉLIANTE
Ide szállok.
CÉLIMENE
Tudod, legeslegjobb az lenne,
ha az én lakosztályomba költöznél menten.
ÉLIANTE
Köszönöm.
CÉLIMENE
Vitesd fel a holmid.
ÉLIANTE
Már felvitettem.
CÉLIMENE
Örülök, hogy itt vagy, hogy az egész nem álom.
ÉLIANTE
Mikor lépsz Célimene színre a fesztiválon?
CÉLIMENE
Tegnap a megnyitón vetítették a filmem.
ÉLIANTE
Nagy siker volt ?
CÉLIMENE
Nagyobb, mint vártam.
ÉLIANTE
Hála isten.
CÉLIMENE
Mindig nagy siker kísér. Ez törvény. A siker
már-már velem dicsekszik.
ÉLIANTE
A sikereivel?
CÉLIMENE
Hozzám szegődött. Folyton elérhető vagyok,
aki könnyen dicsér, az rám formál jogot. A
jóízlésű átlag bennem találja meg
mindazt a jót, mit könnyedén becsülni lehet. A
kellemes erények jelképe lettem én, Csillag
vagyok, szikrázok a középszer egén. Miért
hallgatsz?
ÉLIANTE
Csodállak. Igy ismered magad?
CÉLIMENE
Ki hagyja, hogy szeressék, mindig sikert arat.
ÉLIANTE
Mindig ?
CÉLIMENE
Miért kérdezed?
ÉLIANTE
Mert miközben beszéltél,
nem láttam rajtad, hogy a sikernek örülnél.
CÉLIMENE
Félek.
ÉLIANTE
Mitől?
CÉLIMENE
Elért a végzet.
ÉLIANTE
Új férfi ?
CÉLIMENE
Az.
Bolond, kötekedő, nagyzoló, konok, pimasz,
Erőszakos, öntelt, felforgató, veszélyes minden
gondolata és az is, amit érez. Igazság-mániája
megsebzett bikaként
ökleli a világot. Nem kímél bűnt, erényt,
kigúnyol minden embert, kort és gondolatot.
ÉLIANTE
Milyen lelkesen s mennyi gyöngédséggel
szidod.
CÉLIMENE
Kétségbeejtő helyzet. Gyere, elvezetlek .. .
ÉLIANTE
Hová?

CÉLIMENE
Ahol Alceste elkövette a tettet.
ÉLIANTE
Újabban bűnügyi szavakkal fejezed ki
és tettnek nevezed, hogyha egy férfi tetszik?
Alceste nevét csak hírből ismerem. S híre bár
elég zűrös, ennyire eltúlozni kár.
CÉLIMENE
(kézenfogva viszi húgát)
Ez bűntett volt, merénylet, gyere fel a teraszra.
(A lépcsőn megáll)
Itt történt.
ÉLIANTE
Mi?
CÉLIMENE
Hogy a szívemet lerohanta.
ÉLIANTE
Nem értelek.
CÉLIMENE
(az egyik asztalra mutat)
Ott ültem én, amikor bőszen
az asztalomhoz lépett és megállt előttem.
„Hallgasson meg - kezdte - én egész
életemben
magam eddig soha így még meg nem
vetettem,
mint most, feltárva, hogy a maga szörnyű
lénye
- borzadva mondom ki - a lelkem megigézte.
Jól tudja, Célimene, utam komor, magányos s
csak harag fűz a maguk rossz, hazug
világához.
Utálom filmjeit, melyekben álnoksága
édesen, meghatón kerül forgalmazásra.
Egész művészete merénylet maga ellen,
ó, drágám, ha tudná, hogy mennyire
rühellem."
Igy szólt és hirtelen megcsókolta a számat
és újból elrohant, mint egy sebzett vadállat.
ÉLIANTE
Erre te sértetten, feldúltan, megvetően .. .
CÉLIMENE
Ne folytasd, Éliante. Gyöngéd lettem, erőtlen,
s ahelyett, hogy bosszút forraltam volna,
képzeld,
a lelkem megalázva s híven elébe térdelt.
ÉLIANTE
Izgalmas ügy, ilyesmi még nem történt veled.
Szerelmes lennél ?
CÉLIMENE
Igen.
ÉLIANTE
Nem. Ez mégsem lehet.
Érzelmeinkből - mondtad - annyi untig elég,
amennyi nem zavarja meg egy nő jellemét.
CÉLIMENE
Ne bosszants, Éliante. Láthatod, milyen
bajban
vagyok. Elvesztettem magamon a hatalmam.
Kiszolgáltathatom életem, sorsom ennek a
kétlábon járó szigorú becsületnek?
Föláldozzam a pályám? Szövetkezzem vele?
Én játsszam érthetetlen és vad filmjeiben?
Nem, nem. Egyetlen vágyam, hogy független
legyek
és lerázzam magamról e torz érzelmeket.
Éliante, tíz évvel vagy fiatalabb, kisebb,
telve szép ideákkal. Segíts.
ÉLIANTE
Hogy segítsek?
CÉLIMENE
Hódítsd meg őt.
ÉLIANTE
Én?
CÉLIMENE
Hozzád jobban illik talán,
fiatal vagy, okos, talpig korszerű lány.
Ravaszul vedd el tőlem, bolondítsd magadba,
legyek kisemmizett és éljek elhagyatva .. . Így
lesz nekem könnyebb. Éliante, szívem,
ne félj,
légy gonosz, szúrj szíven, csábítsd el, ne
kímélj.
Hagyjon faképnél Alceste és többé ne
lásson .. .
Ó, Éliante, ha szeretsz, tedd tönkre
boldogságom.
ÉLIANTE
Kérj könnyebbet, Célimene, bevallom, nem
tudom boldogságod elvenni
álnok úton.
A színjáték nekem színpadon sem művészet,
az alakoskodáshoz ilyen után nem értek.
Nem voltam még szerelmes, de hogyha az
leszek,
élem és sosem játszom majd a szerelmemet.
Csak azt tudnám szeretni .. .
*(Nem folytatja tovább, érdeklődve néz **a hall** felé. Elmosolyodik, aztán nővérébe karol.)*
Nézd azt a férfit, ott,
ki azzal a kövérrel feldúltan társalog.
Csupa méltóság, erély, sugárzó értelem,
minden mozdulatával valósággal teremt,
Látod, egy ilyen férfi ... Most rám villan
a szeme .. .
CÉLIMENE
Engem néz, Éliante. És Alceste a neve.
ÉLIANTE
Ő Alceste? Ő szeret? És tőle menekülnél? Ó,
édes Célimene, de nagy bajba kerültél.
Szegény nővérkém ... Drágám, istenem mit
tegyek?
Föláldozom magam. Legyen. Megmentelek.
(Nagy részvéttel megöleli nővérét)

S ö t é t 2. Délelőtt ***Világosság után üres a szín (Alceste Philinte-tel** jön **a hotelből)***

PHILINTE
Riporton voltam ismét, s távozásom miatt
erkölcsi oktatásod nemrég félbeszakadt.

Bocsáss meg Alceste, folytasd, van nálad számos érv,
amellyel jellememre csapást csapásra mérj.

ALCESTE

A magam jelleme van most soron és rovásom, Ostorozd Philinte.

PHILINTE

Én? Mit?

ALCESTE

A megalkuvásom.
Nevezz akárminek, gerinctelennek, mindegy, nevezz szélkakasnak, dib-dábnak, Philintenek..
Mérj végig megvetően.

PHILINTE

Alceste, mi van veled?

ALCESTE

Meghátráltam Oronte elől.

PHILINTE

Ó ... ez nem lehet.

ALCESTE

De igen.

PHILINTE

És mi történt?

ALCESTE

Megvédett a pimasz, de úgy, hogy igazamból semmi sem lett igaz.
Úgy védett meg, mint egy rossz, tucat filmrendezőt, nevetségessé tett a kritikusok előtt.
Megkapta tőlem érte! De átkos gyöngeség!
Mikor bocsánatot kért, hogy ne szegjem kedvét, beadtam derekam, s könyörgésére végül így szóltam: megbocsátok, haragom elévült.

PHILINTE

Ezért gyötröd magad? Alceste ... rémülten nézlek.
Nem árt ennyi nagyság egy ember jellemének ?

ALCESTE

Fecsegsz, Philinte. Nem érted, milyen bajban vagyok. A lelkiismeretem lassan elhallgatott, annál többször jut szóhoz az a nő, akinek üressége egész elrémítő.
Ismered te a nőket, kikben a gyöngéd lélek kimérithetetlen, s csak a férfiért élnek?
Szép hóhérok, akik, ha az ember nem figyel, bájosan ránk sújtanak és máris fuccs a fej, fuccs a becsület s mindaz, mi bennünk férfias.
És mi marad belőlünk? Az örök nő-vigasz: regényesség, ábránd, költészet, kis zene, másszóval az, mi mindig a múzsák érdeme. Ez lett belőlem Philinte, egy érzelmi hülye. Nem tudnék vele élni, s nem tudok nélküle. Ezért szidom magamat és kérlek, szidj te is, vágd képembe, hogy utam becstelenségbe visz.

(Leroskad az egyik székbe)

PHILINTE

Nem vágom.

ALCESTE

Miért, Célimene talán hozzám való?

PHILINTE

Nem.

ALCESTE

Nos, akkor?

PHILINTE

Egy nőért az elv föladható.

ALCESTE

Milyen elvre célzol?

PHILINTE

A szigorodra, Alceste,
Te, amikor beszélsz, minden szavadból kard lesz.
Mit kívánsz Célimene-től? Szép, okos, világsztár,
Miért nem imádod őt?

ALCESTE

Te hűtlen nőt imádnál?

PHILINTE

Minden nő hűtlen, hidd el és minden férfi az, s a hűtlenség között is akad szép és igaz.
Célimene sok férfihez lenne hűtlen, ha te hagynád, hogy hű legyen hozzád. Beszéltem vele
rólad többször is és bár természetedben számos vonástól fél vagy inkább kissé retten, mégis benned látja .. .

ALCESTE

Miért locsogsz róla annyit?
Van benne szellem? Vágy a jövendőért? Van hit?
Van valami, amit csak őbenne találok?

PHILINTE

Mit kívánsz te a nőktől?

ALCESTE

Halhatatlanságot.
Ugyanazt, amit a művészet ad vagy adhat,
Küzdelmet akarok - és más semmit - magamnak.

PHILINTE

És sikert?

ALCESTE

Ugyan!

PHILINTE

Miért? Nem esik jól, ha filmed díjat kap ?

ALCESTE

Kaptam egyet, az is elkeserített, mert a díj nem más, mint láthatóvá tett látszat, politizálása az esztétikának.
Arany Kakas, Ezüst Tyúk, Gyémánt Lúd, ki tudja elsorolni őket, egész baromfiudvar.
Soha még annyi cím, rang nem volt a világon, mint a mai korban egy-egy filmfesztiválon.
Mili-díj, centi-díj, méter-díj, kinek mennyi sérelme van, a díj pontosan annyit enyhít.

PHILINTE

Mondd, azt reméled, hogy Az ember hét erénye nemségyenüldjavagymásakitüntetésre?

ALCESTE
Nem fenyeget ez a veszély, csak attól félek, Hogy Oronte s Célimene esetleg közbelépnek.
PHILINTE
S nem kapsz elég nagy füttyöt, s botrányos tüntetést, hogy a hitvány világot méltóképpen lenézd?
ALCESTE
Önkínzónak hiszel?
PHILINTE
Nem. Engem kínzol jobban.
ALCESTE
A barátság, Philinte, megmagyarázhatatlan.
PHILINTE
Akár a szerelem. Én például nem értem, mi vonzza Célimene-t hozzád szerelmi téren. Gyanakvó vagy vele, kínzod gúnyos szavakkal, lenézed, megalázod, ezt az asszony-angyalt, ki Oronte-ot és engem áhítattal tölt meg, életünk adnánk érte, sőt valamivel többet.
ALCESTE
Szeretem Célimene-t.
PHILINTE
Akkor mért bántod folyton ?
ALCESTE
Hogy olcsó szenvedélyem hitvánnyá ne rontson. PHILINTE
Reménytelen vagy Alceste. Olcsónak találod, amit Célimene adna, azt a boldogságot ?
ALCESTE
Ostromold Philinte, indulj versenyre Orontetal, hódítsátok meg őt.
PHILINTE
Alceste, most már gonosz vagy. Tudod, hogy én, s Oronte nem számítunk előtte, játszik velünk, mint mással, unalmát össze-kötve egy kis flörttel. De te kezesbáránnyá tetted, mintha először volna igazán szerelmes.
ÉLIANTE
(izgatottan jón a hotelből, megáll Alceste előtt)
Alceste úr?
ALCESTE
Igen.
ÉLIANTE
És ön ki ?
PHILINTE
Alceste úr barátja.
ÉLIANTE
Tehát Monsieur Philinte. A nővérem önt várja. PHILINTE
Bocsásson meg, kisasszony, ki ön és mit kíván? S ki a nővére kérem?
ÉLIANTE
A nevem Éliante, orvostanhallgató, Célimene húga. Ennyit, ha tud rólam, heves kíváncsiságán enyhít?
PHILINTE
Célimene húga lenne? S ő rám vár ?
ÉLIANTE
A hallban.
PHILINTE
Izgatottnak látszik. Talán valami baj van ?
ÉLIANTE
Van. Alceste úr a baj, ki vadul fölkavarta Célimene nyugalmát. O könnyed volt és csalfa, finoman álnok, megejtő módon önző, számításában gyöngéd, hazugságában költő. Alceste úr ezt szeretné durván elvenni tőle, tiszta egyéniségét. Tudom, nyakra-főre szemére hányja, hogy milyen sok a hibája, pedig e sok hiba együttesen a bája.
Menjen Philinte úr, menjen és vigasztalja meg kétségek közt kínlódó szegény nővéremet. Mit bámul ? Siessen. Addig én Alceste úrnak beolvasok.
ALCESTE
Beolvas? Szavai kissé dúltak.
ÉLIANTE
Feldúlt vagyok.
ALCESTE
Philinte, menj, sorsom ne aggasszon. Érdekel e várat- és páratlan kisasszony.
PHILINTE
Érzem, megint kelepce les rám, hogy Célimene a te javadra nevessen érzéseimen. Dehát hűséges társam, bátor megalkuvásom arra buzdít, hogy szép kínzóm tovább ne várjon.
(Elrohan a hotelbe)
ALCESTE
Kezdheti.
ÉLIANTE
Köszönöm. - Nos, önnél szörnyűbb alak a földünkön nem élt még.
ALCESTE
Értem. Folytassa csak.
ÉLIANTE
Mindent tudok, uram. Ön elviselhetetlen, kötekedő, gonosz, nagyképű, szóban, tettben, Csak egy lényt ismer, ki méltó az ember névre: Alceste-et, mert Alceste Alceste példaképe.
ALCESTE
Célimene szavait hallom életre kelni. Ön egy kis Célimene? Kíváncsi vagyok, mennyi? ÉLIANTE
A jellememben főként saját kis jellemem vonásait találja és semmi Célimene-t. Nekem az ön zord lelke csöppet sem érdekes, magánya póz, amelyet csak sznobság fémjelez. A világ megvetése nem tett, csak lustaság, megvádol minden embert, s fölmenti önmagát, akit azért tart nagynak, s főként emberinek, mert megveti az embert, s benne minden hitet.

ALCESTE
Gondolkozása látom, bár egész mást ígért,
Célimene stílusában forog, vág. Ő kísért
minden szavában mégis. Kis női érveit,
higgye el *Céliante, az* ember élvezi,
mert mulatságosak, csacsik, suták, bolondok,
egy percre kiűznek a fejemből minden gondot.
Egy szóval, jól esik hallanom cirpelését tücsök
gondolatoknak, könnyű kis reménység száll
keresztül ilyenkor sötét tájamon át. Csakhogy
nem ez a kérdés. A magányom
okát,
ha keresi könnyed és szemtelen kezekkel,
néhány operett oknál komolyabbra nem lel. Az
ok messze húzódik. Már hatszázezer éve két
lábnyomot hagy a porban az ember lépte. Nem
nagy idő ez, ha végtelen arányok s csillagok
közt mérem. De ha két büszke
lábnyom
útját kísérem, vándorlása sokkal hosszabb
mint hatalmas íve az óriás csillagoknak.
Két lábon! A fejet fönt a testcsúcson tartva,
fog, tapint a keze, nevet és sír az arca…
Gondolja el e lényt. Tökéletes Remekmű, s
hatszázezer éve megy az Időn keresztül. Ő a
természet testet öltött költeménye, a lét
harmóniája, galaktikák tökélye.
Es hol *az út,* amelyet az Időben bejárt?
Sehol. Talpa alatt. Ahol kétlábra állt.

ÉLIANTE
Vagyis ahol Ön áll. Mondjuk ki nyíltan végre,
hogy Ön nem mozdul el jó hatszázezer éve.

ALCESTE
Természetesen én. Amikor éles kések
villannak szavaim közt, magamról beszélek.
Magamat vádolom sok milliárd halottban s
magamban kétkedem a jövő századokban. A
lázadásomat sosem becsültem sokra, mert
komédiánkat éppenhogy lázadozta. Az
ember hét erénye egyetlen kivétel,
mely reménytelenségünk színvonaláig ér fel.
De ez sem él tovább, mint néhány művészi és
ügyes formába öntött elkeseredés.
A teljes igazat magunkról nem mi mondjuk ki,
hanem a Föld helyén tátongó komor lyuk,
melyben láthatatlan fekszem majd a mélyben,
s az epitáfium ennyi lesz: *Nem kár értem.*

ÉLIANTE
Megejtő pesszimizmus. Irgalmatlan mázli,
hogy végül sikerült egy jópofát találni a
Lógóorrú urat, ki akkor leli kedvét, ha erőt
vesz rajta a szép reménytelenség.
Es most, hogy szívemet önfeledten kitártam,
adjon módot reá, hogy nyíltan is imádjam.
(Váratlanul szájon csókolja a férfit)

ALCESTE
A csókba öntött gúny ... Ez kissé kegyetlen.

ÉLIANTE
E csókkal én magam éppen úgy megvetettem,
mint Ön, mikor nővérem szép száján dühöngve
sötét átkokat szórt az emberlepte földre.

ALCESTE
Ezt is tudja?

ÉLIANTE
Igen. Célimene elmesélte,
miként alázta meg egy csókkal szenvedélye.
A megaláztatást most visszaadtam Önnek.

ALCESTE
A megaláztatást?

ÉLIANTE
Talán... egy kicsit többet.
(Elsiet a tenger felé)

ALCESTE
(csodálkozva, elgondolkozva néz az eltűnő lány után)

CÉLIMENE
(izgatottan jön a hotelből)
Alceste ... Nem tévedek? Az imént húgom
láttam? ALCESTE
(megfordul)
Igen.

CÉLIMENE
Elment ?

ALCESTE
Épp most. Utána kiabáljak?

CÉLIMENE
Ne. Szabadságra jött, hagyjuk magára. Jönmegy.
Én sem szeretem, ha vakációmba kötnek.
Egyébként hogy tetszik Éliante húgom?

ALCESTE
Kedves.

CÉLIMENE
Orvostanhallgató.

ALCESTE
Tudom.

CÉLIMENE
Okos, figyelmes.

ALCESTE
Az.

CÉLIMENE
Csak a férfiakkal kissé bátortalan.

ALCESTE
Feltűnően.

CÉLIMENE
Lelke vidám, a szíve arany.
Látja Alceste, egy ilyen egyszerű, tiszta lány
nálam sokkalta jobban segítene magán.
Tisztelné, eszményképnek látná, örülne, ha
egyszer olyan emberré válhatna, mint maga.

ALCESTE
Eszményképnek látna engem? S tisztelne?
Nekem
ilyen szamárságot még nem mondott Célimene.
Kis húga okosabb, tehetségesebb nálam,
minden szavában gúny, szellem, provencei
báj van.
Nevetségessé tett engem is, kis húgának
sikerült megrajzolni a karikatúrámat.

CÉLIMENE
Nevetségessé tette? Magát? Mivel?

ALCESTE

Egy csókkal.

CÉLIMENE

Egy csókkal? Nem jól hallok!

ALCESTE

De igen, nagyon jól hall.
Szájon csókolt. Eljátszva a komédiámat.
S elégtételt szerzett.

CÉLIMENE

Kinek?

ALCESTE

Kinek? Magának.

CÉLIMENE

Megtetszett Éliante? Azért csűri e csókot tréfává? Disznó! A húgommal csókolózott.

ALCESTE

Képzelőereje színvonalához illik
e hitvány felfogás. Hogyha már rajtam nincs mit feketévé tenni, a húgát veszi célba,
mert minden gondolata erkölcstelen, léha.
Mert .. .

CÉLIMENE

Elég! Mit halandzsál gúny-csókról, szörnyeteg!
Húgomat én kértem rá, hogy önt hódítsa meg,
mert gyötrelem nekem szeretni olyan mélyben,
melyben a mélységet eszemmel fel nem érem.
Igen, megkértem őt, hogy lelkem kényelmére
hódítsa el tőlem, s legyen szívemben béke. De
arra nem gondoltam, hogy egy találkozás elég
a hódításhoz ... S hogy ez így megaláz.

ALCESTE

Ez váratlanul ért. Egy újabb naplemente
borult szavaival kietlen életemre.
Tévedtem. Éliante is olyan, mint a többi. Az
ember emberségét emberektől örökli. Miért
gondoltam másra? Mi okozhatta, hogy
meglophattak megint a ravasz tolvajok?
Ügyes volt Célimene, s még ügyesebb a kis húg.
Jaj, sokfélék a nők, de mindig egy a nyitjuk.
Adieu. Kérem, mondja meg képmutató húgának
méltó testvére önnek, s ennek a rongy világnak

(Berohan a hotel halljába)

CÉLIMENE

(csendesen, magának, hogy felkívánkozó könnyeit legyőzze)

Miért is vannak okos emberek a földön? Mire
jó a sok ész? Minden gondolat börtön. Az
ember ne kérdezzen, az ember csak legyen,
örüljön, sírjon, éljen, csak ne értelmesen.
Békében lenni csak középszerűen lehet, ám
elrontanak mindent az undok lángeszek.
(Felitat szeme sarkából egy könnycseppet)

ÉLIANTE

(a tengerpart felől érkezik)

Egyedül vagy? Ez aztán a ritka pillanat,
Nincsenek körülötted hódoló férfiak .. .

CÉLIMENE

Volt egy, de ő az imént dühödten itt hagyott.

ÉLIANTE

Alceste ?

CÉLIMENE

Igen.

ÉLIANTE

S boldog vagy?

CÉLIMENE

Mindjárt szétpukkadok.

ÉLIANTE

Nem értelek. Ha Alceste összeveszett veled,
dühe szakítási tervednek kedvezett.
Miért nézel rám ilyen bosszúsan és szikrázva?
Találkoztam Alceste-el, s úgy látszik, hatott rája.

CÉLIMENE

Találkoztál? A száján töltötted az időt,
amit csak flörtre kaptál.

ÉLIANTE

Elmondta?

CÉLIMENE

Nézd, mi nők,
tudom, irigylünk minden férfit egymástól, ám
ennek is van határa! Érted, te kis vagány?
Hogy merted megcsókolni?

ÉLIANTE

Miattad tettem ezt.

CÉLIMENE

Hogy bizonyítsd előttem, hogy mennyire szeretsz? ÉLIANTE
Ez volt szándékom, ámde a csók energiája
később hővé alakult bennem.

CÉLIMENE

A fizikára
nem vagyok kíváncsi, a tények nekem tények.
Beszélj hát. Szeretem a világos beszédet.
Nos,... megtetszett?

ÉLIANTE

Nagyon. Ugye, milyen szerencse?
Te menekülsz tőle, s én állok a helyedre.

CÉLIMENE

Álnok kis dög, csak állnál, de lelepleztelek,
hogy én béreltelek föl, s cinkos vagyok veled.
Ezért rohant el ő szokás szerint megsértve, s
ezzel szerelmének talán örökre vége.

ÉLIANTE

Hátat fordít neked?

CÉLIMENE

S neked Éliante-om.
A féltékenységre legalább nincsen gondom.
Alceste előtt egyformán állunk mind a ketten,
két nő, aki testvérként csal a szerelemben.

ÉLIANTE

Engem bíztál meg azzal, hogy vegyem el tőled
s végül te vetted el .. .

CÉLIMENE

Eldobott mindkettőnket.

ÉLIANTE

Gonosz vagy, Célimene.

CÉLIMENE
Éppen olyan, mint te vagy.
Csak én eredeti, te gyönge másolat.
ÉLIANTE
Irigy vagy.
CÉLIMENE
És te álnok.
ÉLIANTE
Ravasz.
CÉLIMENE
Alattomos.
ÉLIANTE
Őszinteséghez buta.
CÉLIMENE
Hazugsághoz okos.
ÉLIANTE
Már tízéves korodban riszáltad magad.
CÉLIMENE
Te meg sírtál, ha fület kellett mosnod, vagy nyakat
ÉLIANTE
Világcica !
CÉLIMENE
Kis Pacni.
ÉLIANTE
Te fecni.
CÉLIMENE
Ó, te pötty!
ÉLIANTE
Fütyülök rád.
CÉLIMENE
Én kettőt.
ÉLIANTE
Azt négyzeten.
CÉLIMENE
Köbön.
ÉLIANTE
Célimene .. .
CÉLIMENE
Éliante... Istencsapásnak végső
ha testvérnek születik s nem ellenségnek, két nő.
(Egymás nyakába borulnak és keservesen sírnak)

S ö t é t 3.

Délután

DUBOIS
(a kerti részen a pálmafák közt feltűnve Alceste-tel)
Milliomos lehetne.
ALCESTE
Úgy látszik nem leszek.
DUBOIS
Én sem sokáig, hogyha tovább támogatom
az ön filmjeit, Alceste.
ALCESTE
Ez nekem lesz haszon,
DUBOIS
Már sérteget?
ALCESTE
Ön sértett.
DUBOIS
No, üljön le fiam.
(Alceste-et egy kerti székre nyomja)
Hallgasson meg. Aggódunk önért mind-annyian
pénzemberek. Mi látjuk az ön tehetségét is,
nemcsak a pénzt. De vajon az útja hova visz?
Kinek csinál ön filmet, ha senkit sem kímél? A
moziba jegy is kell, de ki vegye, s miért? A
néző nem haragszik, ha egy-két szellemes
döfést kap a szerzőtől. S a pénzember keres.
De, ha megsemmisítik szegényt erkölcsileg,
mit tegyen? Kivégzéséért senki nem fizet.
Vegyünk egy példát. Azt a hét erényt, amelyet
új filmjében - mondjukki - durván leleplezett.
Első erény a jóság, melyről azt mondja ön,
hogy méz-mázos szavakkal feldíszített közöny.
Másik az őszinteség, erről a filmje azt állítja,
hogy álnok társadalmi malaszt,
közéleti költészet, államfők beszéde,
hírlapírás, tehát a hazugok erénye.
A harmadik etüd filmjében a szerénység, amit
képről-képre elemeire tép szét, megmutatva,
hogy minden nagy pozícióban a szerénység
nyeri el jutalmát, meghatóan. S a becsület?
Negyedik nagy erényünk? Erre épül ön szerint
minden demokratikus eszme. Csak becsületes
ember kell minden csoport-nak,
mely még demokratikusabb akar lenni holnap.
így jut el ön ahhoz a gúnyos konklúzióhoz,
hogy napjainkban csak a becsület jut szóhoz.
Az ötödik erénynek még rosszabb sorsot juttat,
az emberszeretetet tartja fő-fő hazugnak.
Aki nagyon szeret - a filmje ezt mutatja -
mindig magának kedvez és, aki soká hagyja,
hogy rendületlenül szeresse őt a másik, az
végül egy kiadós magányosságra vágyik. S
az önfeláldozás ? Úgy állítja be, mintha az
előrejutásnak volna ez a titka.
Mintha az áldozat végtére az maradna,
kiért az áldozó az áldozatot hozta.
S végül a hetedik, az ember fő erénye jár
a legrosszabb módon. Nem marad a remény se
kicsúfolatlanul. Miért fejezi be azzal,
hogy az optimizmus is játék a szavakkal,
álnok felmentése a bűngazdag jelennek
s gonosz hazugság arra, hogy a holnap szebb lesz?
Miért? Miért? Mi jogosítja erre,
hogy pénzemet ilyen gonosz filmre elverje?
ALCESTE
(Fölemelkedik a székből és Dubois-t lenyomja egy másikba)
Üljön le Dubois úr, most üljön le maga,
hogy szóhoz jussak én is.
DUBOIS
Érdekel válasza.

ALCESTE
Mivel is kezdjem el? Nem titok ön előtt sem,
hogy XIV. Lajos eléggé bölcsen
ült a trónon pontosan ötvenöt éven át. Nos,
összesen öt azonos sorsú franciát képzeljen el
utána... Öt Lajos, s itt vagyunk saját
korunkban. És ahogy eltűnik a múlt, láthatja,
mi sem történt. XIX.
Lajos - ha volna - nem lenne új Lajos. Pedig
eltelt kétszázötven év és lám, az emberek, kik
többször föltűzték az egyenlőség jelet, ma
éppen úgy röpülnek címek, rangok felé, ahogy
virágra szállt egy Napkirály-kori méh.
Köztársaságban élünk, nincs udvari élet, de az
udvaroncok egymástól alig férnek. A hatalom
fénye ma is áhított fürdő,
minden birka ott béget, ahol a sűrű fű nő.
Kocsi, fogat, hintó már rég a múltba jár, de a
rang újra él: Peugeot, Ford, Jaguár. Még a
halottak is rang szerint porladoznak, más
temető jár a nagy és más a kis halottnak.
Királyi kegyek óta a közismert kegyek
éppen *úgy* elszaporodtak, akár az emberek.
Több ember: több hiúság, több kegy: több
görnyedés...
Sok az ember Monsieur és mégis Ő kevés.
DUBOIS
Ilyen filozófiával vén fűszeresek élnek,
hagyja Alceste ezt a dohos keserűséget,
használja tehetségét korszerű ügyekre,
mert elfogy a közönség ... és mások türelme.
ALCESTE
Nem akar újabb filmhez pénzt adni, Monsieur ?
DUBOIS
Ellenkezőleg, Alceste. Megérett az idő új
filmjére, amelyhez már megírattam a
forgatókönyvet is.
ALCESTE
Megíratta? Maga?
Hiszen Moliére az új filmem témája,
s a forgatókönyv kész van.
DUBOIS
Azt hiszem belátja,
hogy én sem mehetek fejjel anyagi csődnek.
A témát én hozom, milliót érő ötlet.
Nos ... Rómában történik, Michelangelo Mózes
szobra eltűnik egy nyári hajnalon. Rendőrség,
pánik, minden ... és most kép-
zelje el,
mi történt a szoborral?
ALCESTE
Mi?
DUBOIS
Mi? Életre kelt,
New Yorkba utazik, megjelenik az ENSZ-ben,
hogy a béke ügyében végre rendet teremtsen.
Figyelje a szatirát... Hogyan teremtsen
rendet,
hiszen isten országa nem is tagja az ENSZ-
nek ?
Fölvegyék, ne vegyék, viták, veszekedések
és mindez musicalban. Jó téma?
Giccs, temérdek
ilyen ál-szatirát írnak a filmiparban,
kik azt hiszik, szellő fúj, amikor vihar van.
Ki írta ezt a vacakot?
DUBOIS
Nikolas D'Arfaz írta,
aki nagyon is tudja, hogy mi a jó szatíra.
ALCESTE
D'Arfaz? Öncélú játék, el nem túlzott okosság
jellemzi őt. Nála a gyilkos is csak rossz fát tesz
a tűzre, s az álnok nő csak kis csínytevő.
Monsieur D'Arfaz? Kókler. A jövő linkje ő.
Hogyha a végzet kérdez, mindig eloldalog, s
ájtatosan hazudja szépnek a holnapot. Ne is
említse őt. Ha a helyébe lennék, az lenne
minden vágyam, hogy műveim feled-
jék.
DUBOIS
Már pedig Alceste úr, vagy ez a film vagy
semmi.
Nem fogok ön miatt teljesen tönkre menni.
ALCESTE
Ahogy akarja. Ön abba fekteti pénzét,
mi hasznot hoz. Nekem Moliére reménység
Önnek D'Arfaz. No jó. Ne legyen rám több
gondja
Dubois úr, adieu. S most menjen a pokolba.
DUBOIS
Uram!
ALCESTE
Nem akarom látni se önt, se a pénzét
DUBOIS
Jó, de jön majd idő, mikor másképp beszél
még.
*(Felrohan a teraszra, majd elcsörtet a **tenger** felé)*
ALCESTE
(megvetően néz a távozó után, majd felmegy a teraszra. Leveti magát egy székbe, kinyitja a könyvet és olvasni kezd)
ARSINOÉ
*(a háttérből jön, nézi Alceste-et, aki **nem** veszi észre. Kis idő múlva megszólal)*
Jó napot, Alceste. Rám se néz ? Hiába jöttem
Párizsból, hogy a premier estéjét itt töltsem?
ALCESTE
Ó, Madame Arsinoé ... ez nagy meglepetés.
Jónapot asszonyom.
ARSINOÉ
Milyen meglepve néz .. .
És magányosan olvas, egyedül... Csodálom.
ALCESTE
Soha sem egyedüllét az én szép magányom.
ARSINOÉ
Rossz híreket kaptam. Az új filmjét, mint
tudja,
ellenszenvvel várják. Szeretnék, ha megbukna.
Ezért jöttem azonnal. Talán a nagy vagyon -
sorrendben mondom el, ami a latba nyom -
tehát a pénz, a rangom az Akadémián,
ötvenszer díjazott nagy filmesztétikám,
barátságom az Elnök meghitt köreivel,

az ön értékein ma valamit csak növel.
Tekintélynek jöttem, remélve, hogy a tapsom
hangjával a füttyöt sok szájra rátapasztom.

ALCESTE

Nem ismeri új filmem és bizalma mégis
ilyen határtalan. Nem értem.

ARSINOÉ

Miért nem érti ?
Tudja, hogy egy ilyen magányos öreg dáma, ki
hetven éve hat a legtöbb franciára, s ki mint
asszony és mint éles asszonyi elme egyaránt
hódított, annak fáradt figyelme már csak akkor
éled fel az öreg csendben, ha valamit tehet a
maradiak ellen.
Ezért jöttem Alceste, fehér hajjal és későn,
de az ifjúság iránt vénen is megértőn,
hogy meghódítsam önt, ha nem is úgy, mint régen
tettem volna, de életem szellemében.
A művészetben én - bevallom - minden korban
a férfias vonások hatása alatt voltam.
Mikor bakfis társaim bókokon vihogtak, nekem
Villon suttogta álmomban - csinos vagy... Az
iskolában is úgy osztályoztam végig
az írókat, ahogyan a nők nézik a férfit,
Balzac nyers, míg Flaubert szenvedélye fülledt,
Zola olcsó, ügyetlen *érzékiségbe* süllyedt.
Az igaz férfiasság meglehetősen ritka,
olyan, mint Du Gard-é, Eluard-é, de mintha
közvetlen napjainkban alig lenne példa arra,
hogy a természet férfiassága él a nagy
művészekben. Annyi éretlen, kamasz, torz vágy,
beteges érzelmesség, aljas titokzatosság
uralkodik az új művekben - én úgy látom - mint
a disznó ábrák egy befirkált palánkon. Magát
Alceste a magány teszi férfiassá, komorságában
van valami sötét nagyság. Ez az erő vonz
engem, a megvetés izma, mely akit megölel, azt
halálra szorítja. Nos ... elfogadja kérem, hogy
segítsen magán
teste vén jelmezében az ifjú Marianne?

ALCESTE

Köszönöm asszonyom. A védelme elbűvöl,
s lehet, hogy megtorpan hatására egy szűk kör,
és a bemutató nem üt ki olyan csúful,
ha ön is ott lesz este, kevesebb fütty zúdul rám
és talán még taps is csattan a teremben de
énrajtam nem segít ez a naiv kegy sem. Az ön
tündéri lénye, gúnyos romantikája meghatóan
emlékeztet boldogult anyámra. Mit Villon
suttogott álmában akkor régen, egy fél század
után ezennel elismétlem. Ön most is olyan
csinos, mintha portréja lenne
az örök nőnek az idő vásznára festve.

ARSINOÉ

Hasonlata túlzsúfolt és kissé keresett, de
azért köszönöm, hogy ennyire szeret.

ALCESTE

Épp ezért arra kérem, hogy utazzék haza,
az ön költői bája megzavarja a
tervemet.

ARSINOÉ

Milyen tervét?

ALCESTE

Hogy egyedül, magam
vívjam meg harcomat.

ARSINOÉ

De barátja, ha van,
mégis könnyebben harcol.

ALCESTE

Nem. Látnom kell, mit ér egy
alkotás magában, egy film, amelytől félnek,
Hőssé teheti-e a művészet a gyávát
vagy a gyáva bátor, mert csak megalkuvást lát?
Tudnom kell asszonyom, hogy **ki** vagyok.
Senki,
kinek a nagyságot csak önmaga jelenti
vagy művész, hódító a lélek földi táján, ki
segíteni tud az ember vad magányán? Látnom
kell támasz nélkül, hogy *én* győzhetek-e
vagy engem tipor el a hazugok serege?
(Hirtelen a hotel bejárata felé mutat.)
Nézze, itt jönnek sorban. Az arcukon mosoly...

(A szálló ajtajában Célimene tűnik fel, mellette Éliante, tőlük jobbra Philinte és Oronte, balra Dubois. Mindenki estélyi ruhában)

Mosolyog rajtuk minden, a szem, a száj, az orr,
Íme, néhány barátom, Madame Arsinoé,
Egész megjelenésük a jó barátoké,
az isteni Célimene, kinek mosolyában
pénz, szerelem, siker és számos más varázs van,
a húga, Éliante, ő most igyekszik éppen
jártassá lenni Célimene jellemében.
Oronte filmkritikus, ki Célimene iránti vágyból
akar engem szentté esztétizálni. Philinte
hírlapíró, ír korunk érdekében, hajlékony
stílusa, s ő maga is egészben. És végül Dubois
úr, az ő eszméje annyi, hogy szegényes
művekből lehet meggazdagodni.

ARSINOÉ

Öreg sellő vagyok. így mutatna be Alceste?
Csípőtől csípős szellem, lent tapasztalt hal test.

CÉLIMENE

Madame Arsinoé, Alceste nélkül mi jobban
tudjuk ki ön, s tiszteljük mélyen és
meghatottan.

ARSINOÉ
Kedves Célimene, én is tisztelem már régen könnyedségét és báját a művészetében, s biztos vagyok benne, hogy húga s barátai gunyoros jellemrajzát Alceste találta ki.
ALCESTE
Máris megértik egymást? És állnak kézbekéz? Szövetség ellenem, nyílt összeesküvés? Madame Arsinoé, ön is pártjukra állott? Hát sosem érnek véget bennem a csalódások?
ARSINOÉ
Alceste, térjen észre.
ALCESTE
Eh! Önből sem kérek.
CÉLIMENE
Ki hallott még ilyen rémes szemtelenséget? Testőrként állunk itt, három férfi és két nő, ön megsértett barát, aki mégis megértő. Dubois úr, habár ön durván megalázta - a kedvemért - a sértést mégis megbocsátja.
DUBOIS
S ha Célimene kívánja, újabb tőkét adok új filmjéhez is, amely majd szintén bukni fog.
CÉLIMENE
Oronte úr megígérte - a kedvemért - hogy este mély megbántottságát legyőzve, s félretéve, Az ember hét erénye ellentáborával szembenáll, bár nem ért már egyet önmagával.
ORONTE
Lecsepült érveim, igenis megismétlem, dühöngjönAlceste, én körömszakadtig védem.
CÉLIMENE
Éliante, kis húgom, ki önt szívébe zárta – tán kicsit jobban is, mint ahogy kívánta, s mint ahogy én képzeltem - lemondott örökre a gondolatról is, hogy úgy tekintsen önre, mint férfire. Nos, ezzel visszaadja végleg – a kedvemért - a filmnek vagy mondjuk: szerelmének.
ÉLIANTE
Ma este uram, ahogy a torkomból kifér üvöltök a hippikkel a világsikerért.
CÉLIMENE
Itt áll Philinte, akit mint leghűbb barátot állandóan szidott, bírált és levágott, s ez a krisztusi férfi nagy lelkierővel kenyérrel dobja önt, aki megdobta kővel. Tudja mit tett az ön nyugalma érdekében?
PHILINTE
Lemondtam szerelmemről.
CÉLIMENE
A kedvemért.
ALCESTE
Kérem, nem hallgatom tovább, hogy dicső barátai miért akarnak egyként hősöknek látszani becses kedvéért. En e jóságot megvetem, mert hazug, kicsinált, üres és elvtelen. Csak azért bájolognak, hogy megalázzanak, így lesznek ők angyalok és én az árnyalak. Most ebben telik kedve, itt áll magasztosan, s én a porszem a mélyben, szégyellhetem magam?
Gondolkozzék Célimene... Garmadával a jót, tudja kik zúdítják ránk? Csak a képmutatók. Ezt érdemeltem öntől, hogy olyan jó legyen, amikor már a jóság egész embertelen?
(Meghajtja magát és mélyen megbántva elmegy a hotelbe)
CÉLIMENE
Madame Arsinoé, képzelje, ez a hólyag nyűgözte le egész asszonyi valómat.
Úgy látszik, magam is őrült vagyok.
ARSINOÉ
Szegényke .. .
Valóban őrült lehet, de én irigylem érte.
Nos, megbocsássanak, én is öltözöm most már, nyolckor ünnepélyesen kezdődik a botrány.
(A hotelbe siet)
CÉLIMENE
Döntöttem. Bármi lesz, ha fejét veszik este, akkor is én leszek élete nagy szerelme.

(Elindul a tenger felé Éliante karján. A három férfi aggódva és egyben csüggedten megy utánuk)

Sötét

4. Este

CÉLIMENE
(jön a tenger felől, ***Dubois, Philinte, Oronte*** *és Éliante társaságában)*
Csak egy szabály van: ki színész, kételkedjék minden számításban. Az ember hét erénye... érjük be ennyivel: megmagyarázhatatlan, de óriás siker.
DUBOIS
Még most is szédülök. A taps fergetegében is azt mondtam, amit most: nem értem, nem értem.
ORONTE
Hisztéria tört ki, egy ismeretlen, új tömeghisztéria. Mindenki megvadult.
ÉLIANTE
Téved Oronte úr, ez nem tömeghisztéria, ítélet a világról. Az ember tapsol a kegyetlenségnek is, mert magával kegyetlen, új érzés született a modern emberekben.
CÉLIMENE
Elég a fecsegésből. Ne magyarázatot keressünk minden áron, de legyünk boldogok, Végre Alceste is boldog. A vetítés alatt megcsókolt, s a szokásos bírálat elmaradt.
ARSINOÉ
(a hotelből jön, estélyi ruhában)
Hol van Alceste?

CÉLIMENE
Hol van? De hisz az Ön kocsiján együtt jöttek utánunk. Nem így történt, Madame?
ARSINOÉ
De igen, így. Azt mondta, mikor elváltam tőle, hogy egyedül szeretne lenni egy kis időre. Ennek tíz perce már, azt hittem, együtt vannak.
CÉLIMENE
Istenem, hol lehet? Nem érdekli a nagy nap? Retteg az ünneplétől? Itt hagyott magunkra ? Lefeküdt és a szobáját magára csukta? Elképzelhető, hogy e drága eszeveszett Elfelejtette a sikert és azt is, hogy szeret .. . ARSINOÉ
Menjünk fel a hotelbe.
ALCESTE
(szmokingban feltűnik a kerti pálmák közül)
Maradjon, itt vagyok. ARSINOÉ
Hol?
ALCESTE
Sétáltam a kertben.
CÉLIMENE
És kihallgatott?
ALCESTE
(feljön a lépcsőn a teraszra)
Nem. Mert azon gondolkoztam, hogy ma este még - vagy csak holnap reggel kérjem meg a kezét.
CÉLIMENE
(az izgalomtól megdöbbenve)
Es hogy döntött?
ALCESTE
Magam voltam egészen máig, s rájöttem, hogy a magány sem világít. Az ember élete kívül-belül sötét, ha magát hiszi fénynek és ennél nincs több célja. Határoztam Célimene, mert most már tiszta látom, hogy csak maga segíthet ezen a magányon.
ARSINOÉ
Lefordítom szavait, hogy mindenki értse Alceste úr arra kéri, legyen a felesége.
DUBOIS
Pezsgőt !
(Tánclépteklkel eltűnik a hotelben)
CÉLIMENE
Alceste, először vagyok suta és ügyetlen. Magáért és magamért újból meg kell születnem. Meglepő érzés, fáj is és örömmel önt el .. .
ARSINOÉ
Ne szónokoljon drágám. Egy hatásos *csönddel* érje be, mint színésznő. Általában jó, ha a színészek csak és olyankor szólnak, ha más szövegét mondják. Mert a saját szöveg is csak szerep, de rossz, elkopott szó-tömeg.
CÉLIMENE
Igaza van, asszonyom, saját szavam helyett beszélje el Moliére az érzelmeimet:
„Ah! rien n'est comparable a mon amour extréme,
Et dans l'ardeur qu'il a de se montrer a tous, Il va jusqu'a former des souhaits contre vous.
(Megcsókolja Alceste-et)
DUBOIS
(tálcával jön, a tálcán hét pohár pezsgő)
Hölgyeim és uraim, elérkezett a perc, ' hogy egy pohár pezsgővel köszöntsük a sikert.
(Mindenki levesz egy poharat a tálcáról, csak-nem egy sorban állnak a köszöntésre készülők Alceste a pezsgős pohárral kezében, beszélni kezd)
ALCESTE
A sikert? Igen, azt, ahogy Dubois mondta, a sikert s a percet. E kettőt összefonta minden időben az emberre szabott kényszer, melyben az életünk, nem is tudjuk, hogy ég el.
Ezen gondolkoztam a tapsviharban állva, a siker és a perc... ez a művész világa és ez a mi korunk. Ünnepli perceit, a percnyi életét, s még percnyibb elveit.
Ez minden siker titka: a hite, hogy ez siker. így él nászban minden perc a sikereivel. Ezt láttam én ma este, a perc életre kelt, a bukásból gyors iramban csinált hangos sikert, a keserűből édest, a kínból kellemest, valóban szerencsésen végződött ez az eset. Megfordult a sorsom, mint egy hajótörötté, ki tengerben úszva, azt hiszi örökké így kell küzdenie, mikor egy kis szigetbe ütközik a karja. Így kúsztam föl én a percre s találtam. e szigeten, e dúslombú percen egy nőt. Az én örök és egyetlen szerelmem.
DUBOIS
Igyunk.
ALCESTE
Ne még. Szeretném, ha várnánk egy kicsit. Elmondom még előtte életem terveit. A nagy tervet, amely most már, hogy itt a társam, megérett arra, hogy végképp valóra váltsam. A művészet - korunkban - új egyensúlyt keres, kiegyezést a múlttal és azzal, ami lesz. A művészet cselekvés, de ma kétely a tettben, mert minden tett veszély, s egyre veszélyesebben lázít a gondolat, ha cselekvésre szólít. Egyensúlyoz a szó. A hazug a valódit, a jó a rosszat fogja, s tartja kéz a kézben, fenyegető rend áll a káosz ellenében. E = mx c-. Ez a képlet végső egyensúlyt szabott az emberiségnek. A Föld is tudja jól, mi a művészi illem, jaj annak, ami az egyensúlyból kibillen.

Ez a század értelme, a szent megegyezés,
minden rész csak azért van, hogy legyen az egész.
Tudom, ez az igazság, s belátom, így helyes .. .
De ilyen igazságban élni nem érdemes.
Ó, Célimene, szerelmem, ön ad hozzá erőt,
hogy legyőzzem magamban a nagy kiegyezőt,
hogy vállaljam tovább is a vakmerő vitát. A
felvevő gépemmel bejárom a világ
bejárhatatlan táját, mutassa a lencse,
hogy milyen sorsot mér korunk az emberekre,
hányféle lelki éhet s hányféle lelki szomjat,
melyet a vén művészet többé már el nem oltható.
Ez a tervem. A siker ezt érlelte bennem,
így kezdődik az élet, ó, Célimene, szerelmem.
S most ürítsük poharunkat a megbukott sikerre
és kezdjünk derűsen a szép reménytelenbe.
(Egy hajtásra kiissza a pezsgőt, a többiek - kezükben a poharakkal - mozdulatlanul állnak) Nem iszik senki? Mi ez? Célimene, ön is hallgat?

CÉLIMENE
(lassan leteszi poharát)
Jó éjt, Alceste.
(A hotelbe siet)

ARSINOÉ
(szomorúan csalódva az asztalra helyezi a teli poharat)
Adieu.
(Követi Célimenet)

PHILINTE
(szégyenkezve csúsztatva a ***pohár pezsgőt az asztalra.)***
Hát jó, menj a falnak.
(Arsinoé után megy)

ORONTE
(elegánsan az asztalra teszi a poharat)
Sajnálom uram.
(Zavartan elsomfordál)

DUBOIS
(határozott pohárlerakás után)
Alceste, ég önnel.
(Méltósággal távozik)

ALCESTE
Mire vár, Éliante? Ön még nem köszönt el.

ÉLIANTE
Azt hittem, más vagyok, mint akik elköszöntek, de tévedtem, Alceste. Biztos úgy lenne könnyebb,
merészen égve el a láthatatlan máglyán .. De én... különben hagyjuk. Jó éjt. Célimene vár rám.
(Nagyon gyorsan elmegy)

ALCESTE
Jó éjt.
(Ő is lerakja a poharat)
Érdekes. Mi volt? Ábránd? Csak tévedés? Van egy zug hely a földön? Eldönteni nehéz. Megcsinálom a filmet. Új Misanthrope legyen.
De Célimenet ki játssza? Játssza el Célimene.
(Gondolkozva átsétál a kerti részbe. A pálmák között áll és maga elé néz)
Olyan itt, mint egy sziget magányos éjjelén. Csend és elhagyatottság vesz körül, nincs remény...
Ó, a sziget. Magamban és becsületesen szelíd vadak s növények közt töltve életem .. . s ha meghalok, mi legyen fölöttem sírirat?
„Vándor, ki erre tévedsz, egy komikus alak nyugszik itt. Nem élt nála még mulatságosabb, sem szomorúbb, sem butább, sem nevetségesebb
mert önmaga miatt mindenkit megvetett.'
(A csillár kialszik)

Függöny

SZÍNHÁZ
A SZÍNHÁZMŰVÉSZETI SZÖVETSÉG FOLYÓIRATA
Főszerkesztő: Boldizsár Iván • Szerkesztő: Cs. Török Mária Szerkesztőség: Budapest, 171., Nagymező utca ***22-24.*** *Telefon: 124-230*

Megjelenik havonta • A kéziratok megőrzésére és visszaküldésére nem vállalkozunk.
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest, VII., Lenin krt. 9-11. A kiadásért felel: Sala Sándor igazgató. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) a 6r.238. sz. egyéni csekkszámon és a ***61.066.*** *sz. közületi csekkszámon, vagy átutalássa laz MNB 8-as egyszámlára. Előfizetési díj: 1 évre 144.- Ft, t/a évre 72 Ft. Példányonkénti eladási ár: 12.- Ft. Külföldön előfizethető a Kultúra külföldi képviselőinél. Indexszám: 25.797* ***69.7179 - Athenaeum Nyomda, Budapest - Íves magasnyomás - Felelős vezető: Soproni Béla igazgató***